

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 73 87
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

Zie verzendlijst

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer

Datum

DIS/g6000391

09 mei 1996

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 30/96)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst,

mr J.C.F. Knapp
Brigade-generaal

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. D\5/gb0003g1

d.d. 09 mei 1996

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HBMA
IFOR-cel
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST/CO
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHЕ FEDERATIE
30/96

(Afgesloten 091200A MEI 1996)

Conclusie/voorzicht

De Bosnische president Izetbegovic heeft gezinspeeld op een hervatting van de strijd, primair tegen de Serviërs. Tevens heeft hij aangegeven zich nog steeds als de leider van alle Bosnische bevolkingsgroepen te beschouwen. Aan zijn uitspraken liggen primair electorale overwegingen ten grondslag, maar zij houden ook verband met het geografische en politieke isolement van de Bosnische Moslims.

Er blijft sprake van een machtsstrijd tussen de Bosnisch-Servische leider Karadzic en zijn Servische ambtgenoot Milosevic. Laatstgenoemde lijkt daarin enige winst te boeken, maar de kans op aftreden van Karadzic is vooralsnog klein.

De Kroatische president Tudjman heeft gedreigd met autoritaire maatregelen tegen de oppositie en de onafhankelijke pers. Deze opstelling, die onderstreept dat Tudjman verdere democratisering niet ten koste wil laten gaan van de centrale rol van hemzelf en zijn partij HDZ, houdt tenminste voor een deel verband met zijn wens om bij de verkiezingen van volgend jaar te worden herkozen.

Bosnië-Herzegovina

De Bosnische president Izetbegovic heeft aangekondigd dat Bosnische Moslims zullen kunnen terugkeren naar alle plaatsen waaruit de Serviërs hen verdreven hebben. Hij stelde dat "de strijd niet voorbij is voordat geheel Bosnië bevrijd zal zijn". Om die reden noemde hij het noodzakelijk dat elke weerbare man bewapend is. De uitspraken van Izetbegovic moeten primair worden gezien tegen de achtergrond van de komende verkiezingen; Izetbegovic doet pogingen zich ten opzichte van de kiezers te presenteren als de politicus die de vrijheid van de Bosnische Moslims heeft bewerkstelligd en dit ook in de toekomst zal doen. Zijn uitspraken kunnen echter niet los worden gezien van toenemende onvrede bij vele Bosnische Moslims en ook de politieke top over het verloop van het vredesproces. In hun visie is onvoldoende vooruitgang geboekt bij het (in het verdrag van Dayton voorziene) herstel van de vooroorlogse etnische verhoudingen. Vele Bosnische Moslims, die zijn geconcentreerd in centraal-Bosnië en zich als gevolg van wrijvingen met zowel Serviërs als Kroaten feitelijk in een politiek en

geografisch isolement bevinden, vrezen dat de verkiezingen onder de huidige omstandigheden zullen leiden tot bestendiging, zo niet legitimering, van de resultaten van "etnische zuiveringen". Zij zijn met name ook van mening dat internationale organisaties (NAVO/IFOR, OVSE) onvoldoende bijdragen om dit gevaar tegen te gaan. Uit de woorden van Izetbegovic blijkt dat hij een hervatting van de gewapende strijd, primair tegen de Serviërs, allerminst uitsluit.

Een Bosnisch radiostation uit Zenica (centraal-Bosnië) heeft de Bosnische oud-premier Silajdzic onlangs ervan beschuldigd een "Amerikaanse pion" te zijn. Volgens het betreffende bericht zou Silajdzic ten tijde van zijn premierschap geheime Bosnische legerplannen hebben doorspeeld naar de Amerikaanse regering om deze in staat te stellen "Bosnië te chanteren". Deze kritiek kan niet los worden gezien van Silajdzic's pogingen om met zijn niet op etnische basis gevormde partij een goed resultaat te behalen in de komende Bosnische verkiezingen. Deze pogingen worden door leden van de Bosnische regeringspartij SDA, waaruit Silajdzic eerder dit jaar verwijderd is, gezien als een bedreiging van hun positie. Zenica wordt gedomineerd door SDA-leden en met name door de meer islamitisch georiënteerde tak van die partij. Zoals reeds eerder gemeld, bestaat bij sommige tegenstanders van de SDA de vrees dat de breuk tussen Silajdzic en Izetbegovic in scène is gezet met als doel maximale Servische en Kroatische steun te verwerven voor Silajdzic. Kritiek als de bovengenoemde, die in feite de integriteit van Silajdzic in twijfel trekt, maakt deze these echter minder waarschijnlijk.

Izetbegovic is onlangs op de Bosnische televisie verschenen om te herdenken dat hij vier jaar tevoren, ten tijde van het beleg van Sarajevo door het toenmalige Joegoslavische Volksleger (JNA), enkele dagen is gegijzeld door eenheden van de JNA. Hij kon toen ontsnappen doordat de betreffende JNA-eenheden op het vliegveld van Sarajevo op hun beurt waren omsingeld door Bosnische eenheden. Izetbegovic, die bij zijn optreden onder meer was vergezeld door zijn plaatsvervanger Ganic, de plv Chef Staf van de Bosnische strijdkrachten Divjak en het presidiumlid Kljucic, stelde bij die gelegenheid dat zijn gijzeling verband hield met een voorgenomen staatsgreep door het toenmalige presidiumlid Abdic.

De presentatie van Izetbegovic dient een driedelig doel. Ten eerste wil hij onderstrepen welke ontberingen hij heeft geleden voor de Bosnische onafhankelijkheid. Ten tweede wil hij aangeven dat hij zich nog steeds als de legitieme vertegenwoordiger beschouwt van alle Bosnische bevolkingsgroepen; daaruit is de aanwezigheid van Divjak (een Serviër) en Kljucic (een Kroaat), die beide nauwelijks over invloed beschikken, verklaarbaar. De belangrijkste drijfveer voor Izetbegovic is evenwel om de betrouwbaarheid van Abdic in twijfel te trekken in verband met diens nog steeds bestaande politieke activiteiten in west-Bosnië. Overigens is niet uitgesloten dat Abdic ten tijde van de gijzeling van Izetbegovic inderdaad een poging heeft gedaan zich van de macht meester te maken; hoewel hij aanvankelijk een nauw medestander van Izetbegovic was, ontstond er later verdeeldheid tussen beide politici.

_____ maakt melding van "gewapende Bosniërs" die de afgelopen dagen herhaaldelijk de grens met Kroatië zijn overgestoken ten noordoosten van Bihac. Zij zouden zich tenminste éénmaal schuldig hebben gemaakt aan plundering van Kroatische

eigendommen. Hoewel in de [redacted] rapportage geen nadere details gegeven werden, betreft het hier vermoedelijk (voormalige) Bosnische regeringsmilitairen. De belangrijkste drijfveer is waarschijnlijk persoonlijk gewin, maar het is zeker niet uitgesloten dat er een verband bestaat met de nauwe betrekkingen van Abdic met de Kroatische regering, die door regeringsgetrouwe Moslims in west-Bosnië worden beschouwd als een bedreiging van het gezag van Sarajevo in dit gebied. In ieder geval zullen dergelijke incidenten een negatieve invloed uitoefenen op de toch al problematische betrekkingen tussen de Moslims enerzijds en de (Bosnische) Kroaten en Abdic c.s. anderzijds.

In een recent interview heeft de Bosnisch-Servische premier Kasagic de Servische president Milosevic omschreven als een "realist". Kasagic zei een grote verwantschap met Milosevic te voelen. Met deze uitspraak neemt Kasagic feitelijk afstand van de Bosnisch-Servische president Karadzic, met wie Milosevic in een machtsstrijd gewikkeld is. Dit vormt een indicatie dat de pogingen van Milosevic om de positie van Karadzic te ondergraven, vrucht afwerpen. Zoals reeds eerder gemeld, maakt hij daarbij onder meer gebruik van de bestaande onvrede met Karadzic in de west-Bosnische plaats Banja Luka, waaruit ook Kasagic afkomstig is. De uitspraak van Kasagic is een nieuwe indicatie van verdeeldheid tussen hemzelf en Karadzic. Overigens geniet Kasagic onder de bevolking van de RS weinig populariteit; aangenomen wordt dat Karadzic over voldoende invloed beschikt om hem te doen vervangen indien de kritiek van de Bosnisch-Servische premier blijft toenemen.

De voorzitter van het parlement van de RS, Krajisnik, heeft gesteld dat het voortbestaan van de RS van kardinaal belang is voor alle Serviërs. Hij onderstreepte dat hierover geen verschil van mening bestaat tussen de RS-leiding en die van Belgrado. In dat kader stelde hij onder meer dat de politieke top van de RS desnoods collectief zou willen aftreden als het voortbestaan van de RS daarvan afhankelijk was. In de westerse pers zijn de woorden van Krajisnik geïnterpreteerd als een indicatie dat de Bosnisch-Servische politieke top bereid zou zijn af te treden op bevel van Milosevic. Krajisnik heeft inmiddels echter ontkend dat zijn woorden als zodanig bedoeld waren.

De genoemde uitspraken van Krajisnik waren waarschijnlijk bedoeld om de verdeeldheid tussen de RS-top en Milosevic te bagatelliseren. Hoewel de daarbij gebezigde formuleringen voor meerderlei uitleg vatbaar zijn, is er in de praktijk geen reden om zijn woorden te zien als een aanwijzing dat Karadzic c.s. inderdaad bereid zouden zijn om op bevel van Milosevic af te treden. Krajisnik heeft in de controverse tussen Milosevic en Karadzic voortdurend de positie van de RS-president gesteund en er is geen reden om aan te nemen dat hij van opstelling is veranderd. Wel kan zijn uitspraak worden gezien als een nieuwe aanwijzing dat zowel Bosnische als Joegoslavische Serviërs blijven streven naar staatkundige vereniging van de RS en Servië.

Kroatië

In Kumrovec, de geboorteplaats van Tito aan de Kroatisch-Sloveense grens, is een ceremonie gehouden te herdenken dat de voormalig Joegoslavische dictator 16 jaar geleden is overleden. Deze herdenking en de aandacht die daarin in de media is besteed, houden verband met het streven van president Tudjman om zich te presenteren als een "vader des vaderlands", de vertegenwoordiger bij uitstek van alle Kroaten, met inbegrip van bijvoorbeeld Tito en de leider van het Kroatische col-

laboratie-regime uit de Tweede Wereldoorlog, Pavelic. Vermoedelijk de belangrijkste reden daarvoor is het feit dat Tudjman bij de presidentsverkiezingen van volgend jaar wil worden herkozen. Gezien de deplorabele economische situatie in Kroatië kan hij zijn campagne daartoe in de praktijk slechts voeren door gebruik te maken van nationalistische thema's. Het is evenwel uiterst twijfelachtig of de Kroatische bevolking hiervoor gevoelig zal zijn. Zo heeft Tudjman's partij HDZ bij de parlementsverkiezingen van het afgelopen jaar een tegenvallend resultaat behaald, ondanks het feit dat de Kroatische kieswet en het moment van de verkiezingen juist in het voordeel van de partij leken te werken.

Tudjman heeft de oppositie in de gemeenteraad van Zagreb sterk bekritiseerd. Zij zou niet representatief zijn voor de wil van de bevolking en bovendien de Grondwet van Kroatië hebben geschonden. Tudjman stelde dat maatregelen noodzakelijk zijn. Daarbij verwees hij naar het nazisme in Duitsland, dat aan de macht kon komen omdat de democratie geen vuist kon maken. Zoals bekend heeft de oppositie in de gemeenteraad van Zagreb een meerderheid; tot op heden heeft zij geweigerd de door de HDZ voorgestelde kandidaten voor het burgemeesterschap van Zagreb te aanvaarden. Inmiddels is deze kwestie uitgroeid tot een prestigestrijd tussen de HDZ en haar tegenstanders. De opmerkingen van Tudjman lijken erop te wijzen dat hij de mogelijkheid openlaat om met semi-autoritaire maatregelen de impasse in Zagreb te doorbreken. In dat geval is het opmerkelijk dat hij dergelijke niet-democratische maatregelen reeds bij voorbaat wil rechtvaardigen door te onderstrepen dat deze bedoeld zijn om de democratie te beschermen.

Een soortgelijke opstelling kenmerkt Tudjman's houding ten aanzien van de onafhankelijke media in zijn land, die hem en zijn partij de afgelopen maanden herhaaldelijk hebben bekritiseerd. Deze media heeft Tudjman de afgelopen weken diverse malen beschuldigd van samenzwering met (niet nader aangeduide) buitenlandse kringen met als doel de democratie in Kroatië te ondergraven. Kroatische overheidsinstellingen hebben in de praktijk reeds maatregelen genomen tegen radiostations en tijdschriften die kritiek hadden geuit op Tudjman. De president heeft deze maatregelen, die neerkomen op een inperking van de persvrijheid, gerechtvaardigd met de noodzaak diezelfde persvrijheid te beschermen. In de praktijk lijkt de inperking van de vrijheid van drukpers mede bedoeld om de herverkiezing van Tudjman te vergemakkelijken. In ieder geval blijkt uit diens opstelling ten aanzien van de politieke oppositie en de onafhankelijke pers dat Tudjman een verdere democratisering in Kroatië niet ten koste wil laten gaan van de dominantie positie van hemzelf en de HDZ.